

NOVADI ZAĻO

Šogad vides aktivisti "uzbrukuši" vairākiem pasauleslavenim mākslas darbiem – ar zupu vai putru apšļāktas Vinsenta van Goga, Kloda Monē gleznas Londonā, Vācijā, Romā u.c., aktivistiem pēc tam pielīmējoties pie sienas vai, par laimi, iestikloto mākslas darbu rāmja ietvariem. Šāda rīcība ir kā skaļš kliedziens – planēta ir jāglābj tagad vai nekad! Tomēr radikāls protesta formāts var atgrūst daļu sabiedrības – pat to daļu, kas vides aktivistu paustajai domai kopumā piekrīt. Iespējams, tādēļ Latvijas vides aktivisti iedzīvotāju un lēmēju informēšanā par klimata krīzes problēmām pagaidām vēl izvēlas lēnprātīgākas metodes.

Nepieciešama izpratne par cēloņiem

"Situācija globālā mērogā ir ļoti kritiska klimata pārmaiņu un dzīvās dabas izžušanas kontekstā, uz ko norāda arī zinātniskie monitoringi, pētījumi un publikācijas. Tāpat iepriecinošu ainu neuzrāda arī Eiropas un Latvijas dati. Atsevišķas sabiedrības grupas vēlas pievērst lielāku uzmanību un ātrākus risinājumus. Var atzīt, ka starptautiskie procesi un nacionālie lēmumi joprojām tālu atpaliek no nepieciešamās rīcības gan laikā, gan telpā. Mēs strādājam, lai vairotu sabiedrības izpratni par cilvēku radīto ietekmi uz vidi un iespējamiem risinājumiem, kā ikviens no mums var kaut ko mainīt un ietekmēt," uzsver Pasaules Dabas fonda komunikācijas vadītāja Daina Šteinberga.

Lai gan esot skaidrs, ka situācija pasaulē un Latvijā prasa arvien intensīvāku un skaļāku pievērst sabiedrības uzmanību vides problēmām, Pasaules Dabas fonds neatbalstot un neiesaistoties radikālās aktivisma formās. Ar cilvēku uzmanības pievēršanu vien nepietiekot, nepieciešama dziļāka izpratne par cēloņiem, kas līdz kritiskajai robežai noveduši, turklāt esot jāmeklē arī risinājumi, kā ikviens un visi kopā var iesaistīties situācijas uzlabošanā. Piemēram, pirkt mazāk, neizšķērdēt pārtiku, taupīt ūdeni, saudzēt dabu.

Ne vienmēr gan izdodoties tapt sadzirdētiem. Pasaules Dabas fonds piedalās darba grupās un sniedz savus ieteikumus dažādu valsts attīstības plānošanas dokumentu un likumprojektu izstrādes procesos, tomēr, piemēram, jautājumā par tievāku koku ciršanu mežos dabas draugu vie-

doklis nav ņemts vērā. D. Šteinberga šādos un citos jautājumos aicina iesaistīties ikvienu nevienaldzīgo sabiedrības locekli, piemēram, parakstot petīcijas un atbalsta vēstules.

Pasaules Dabas fonda darbībā ir arī savi veiksmes stāsti, piemēram, pasaules vides akcija "Zemes stunda", kas pievērš uzmanību vides jautājumiem un katra cilvēka iespējai tos ietekmēt, kampaņa "Lai jūra čum un mudž" – par atbildīgu zivju patēriņu, saudzējot apdraudētās zivju sugas.

Vajadzīgi arī "trokšņa taisītāji"

Latvijas Dabas fonda komunikācijas vadītāja Liene Brizga-Kalniņa vērtē, ka vides organizācijas ir ļoti dažādas un ar dažādiem uzdevumiem – sākot no aktivisma organizācijām, kuras strādā ar kampaņām un konkrētiem jautājumiem, piemēram, kažokādu aizliegšana, dzīvnieku labturība, un beidzot ar ekspertu organizācijām, kurās strādā zinātnieki, pētnieki vai – kā Latvijas Dabas fondā – dabas aizsardzības profesionāļi.

"Sava vieta ir visām: sabiedrības uzmanības pievēršanai aktivisma organizācijas spēs izdarīt daudz vairāk nekā ekspertu un zinātnieku organizācijas, un šādi trauksmes cēļi un "trokšņa taisītāji" ir nepieciešami. Šobrīd gan visur pasaulē protestos, piketos un ielu akcijās aktīvi piedalās arī zinātnieki un eksperti, jo zinātnes komunikācija ne vienmēr spēj sasniegt auditorijas. Nesenā filma "Don't look up" ("Neskaties augšup!") labi parāda to, ka zinātnieku balsis nesadzird, lai cik zinātnē balstīti un acīmredzamus pierādījumus liktu galdā. Tāpat arī šobrīd pasaulē apziņa par klimata krīzi līdz reālpolitikām un reālajiem biznesa lēmumiem un kustībām vēl nav nonākusi," uz nepieciešamību pēc dažādām vides aktivisma formām norāda L. Brizga-Kalniņa. Runājot par Vincenta van Goga gleznas "Saulspuķes" apļiešanu ar ēdienu, viņa uzsver – tā esot tikai viena daļa no organizāciju koalīcijas "Just Stop Oil" aktivitātēm, kuru mērķis ir apturēt naftas biznesa licencēšanu un attīstību Apvienotajā Karalistē, kā arī pievērst uzmanību klimata krīzei visā pasaulē.

L. Brizga-Kalniņa vēsta: "Šo taktiku var dēvēt par jaunatnes izmisuma kliedzienu – zinātnieki pierādījuši, ka klimata krīze eksistē, politiķi pulcējas lielajās sanāksmēs un diskutē, bet tajā pašā laikā izmaiņas par labu klimatam tiek uzskatītas par ierobežojošām, traucējošām un reāli mēs neesam nospieduši uz globālās sasīšanas bremzēm. Šī akcija arī var likt uzdot jautā-

Vai cīņā par dabu der visi līdzekļi?

"Tieši kas klimata aktivistiem būtu jādara, lai klimata krīze, kas ir eksistenciāla cilvēces nākotnei, atkal parādītos politiķu dienaskārtībā?" jautā jaunatnes organizācijas "Protests" pārstāvji, kas paši aktīvi iesaistās dažādās akcijās, cenšoties pievērst uzmanību vides problēmām.

jumu – ja mūs ļoti satrauc van Goga apdraudējums, kāpēc mūs tikpat ļoti nesatrauc sugu izmiršana? Vai tas, ka mēs zaudējam veselās ekosistēmas?

Taču šai akcijai, kas guvusi lielisku publicitāti, esot arī izdevies mest ēnu uz vides aktivistiem kopumā, dodot iespēju tos norakstīt kā "nesaprātīgus radikāļus", un šo iespēju neka vēšoties izmantot tie, kuriem vides aktivisms traucē. Arī Latvijā vides organizācijas piedzīvo mēģinājumus tās diskreditēt un nomelnot, atzīst Latvijas Dabas fonda pārstāve, jo pretnostatītas ir veselās nozares, kas pelna no dabas resursiem un to izmantošanas.

Sabiedrības informēšana ir viens no Latvijas Dabas fonda darbības virzieniem, lai izpildītu savu misiju – dabas daudzveidības saglabāšanu un atjaunošanu Latvijā. Taču ar informēšanu klasiskā izpratnē – informācijas sniegšanu un izplatīšanu – vien nepietiekot, secina L. Brizga-Kalniņa, jo valda milzīgs informatīvs pārsātinājums un dabas problemātikas tēmām jākonkurē ar visām pārējām, sākot no ziņām par slavenību gaitām un beidzot ar ziņām par karu Ukrainā. "Latvijas Dabas fonds kā ekspertu organizācija radikālākas takti-

kas neizvēlas, taču mēs esam pārliecinājušies, ka ļoti efektīvas auditorijas sasniegšanā ir akcijas, kurās dodam cilvēkiem iespēju iesaistīties un pašiem savām rokām ko pateikt dabas labā." Tā īstenota iniciatīva "Iesēj savu kvadrātmtru" vai viena no veiksmīgākajām kampaņām – "Daba neko nav atcēlusi" 2020. gada vasarā, kad Covid-19 nogurdinātie tika aicināti doties dabā un smelties tajā prieku.

"Klimata krīze izraisa cilvēki"

Jaunatnes organizācija "Protests" dibināta 2018. gada beigās, un tajā iesaistījušies ap 100 jauniešu no visas Latvijas vecumā līdz 35 gadiem. Organizācija pārsvarā strādā ar sociāldemokrātiskām un zaļām tēmām, pievēšoties arī iekļaujošas sabiedrības un mentālās veselības jautājumiem. Pie veiksmīgākajām aktivitātēm tiek minēta klimata nometne jauniešiem 2021. gada vasarā, organizācijas rīkoti protesti pie Krievijas vēstniecības pēc šīs valsts asiņainā iebrukuma Ukrainā un pie "Gazprom" faktiski piederošās "Latvijas gāzes" biroja. "Ļoti nozīmīgi bija arī protesti pie Saeimas, pieprasot ieviest dzīvesbiedru un vē-

lāk "Civīlās savienības likumu", piemīn jaunatnes organizācijas "Protests" aktivists Klāvs Veseļuns.

Tā kā "Protests" ir daļa no Eiropas Jaunajiem zaļajiem, liela daļa no viņu vides un klimata prasībām esot cieši saistītas ar aktualitātēm Eiropas Savienības līmenī.

"Pieļauju, ka lielākā daļa no Latvijas iedzīvotājiem nebija dzirdējuši par Enerģētikas hartas nolīgumu (EHN), kaut arī tam ir milzīga ietekme uz klimatrīcību un iespējām atteikties no fosilajiem energoresursiem. Dažas no ES dalībvalstīm ir paziņojušas, ka grasās no šī nolīguma izstāties," svarīgu, bet plašsaziņas līdzekļos garām palaistu tēmu atzīmē aktivists.

Nupat noslēgusies COP27 (ANO Klimata pārmaiņu konference) Ēģiptē, kurā Klāvs pārstāvējis Eiropas Jauno zaļo delegāciju. Jaunatne paudusi skaidru viedokli – valstu valdībām jārikojas aktīvāk, lai ierobežotu klimata krīzi.

Vai tādēļ vides aktivisti uzskata, ka vairs nevar zaudēt laiku sarunās un jāķeras pie radikālākām aktivisma metodēm? "Nevaru noliegt, ka klimata kustības radikālākās akcijas, tai skaitā gleznu apmētāšana ar ēdienu, ir ļoti pretrunīgi vērtētas sabiedrībā, un es arī šādā protestā nepiedalītos. Vēlos uzsvērt, ka nevienas mākslas darbs netika bojāts – tie atradās aiz stikla. Tomēr, kad redzu sašutumu par šo protesta formu, man rodas pretjautājums – tieši kas klimata aktivistiem būtu jādara, lai klimata krīze, kas ir eksistenciāla cilvēces nākotnei, atkal parādītos politiķu dienaskārtībā? Zinātnieki ir skaidrojuši un ziņojuši par klimata krīzi kopš 1950. gada. Zinātnieki ir faktiski vienprātīgi, ka klimata krīze izraisa cilvēki; pat naftas kompānijas, kas ir atbildīgas par klimata krīzi, to atzīst. Regulāri iznāk IPCC publikācijas gan politiķiem, gan zinātniekiem, kas ziņo par klimata krīzes potenciālajām sekām un nepieciešamajām rīcībām. Aktivisti un zinātnieki ir mēģinājuši gan tikties ar politiķiem, gan miermīlīgi protestēt. Tomēr nekas no šī nav panācis klimatrīcību, lai mūsu un nākotnes paaudžu vecumdienas nebūtu katastrofālas, tādēļ es saprotu, kādēļ daži aktivisti ir ķērušies pie šī pašu paustā izmisuma soļa," vērtē "Protesta" pārstāvis.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzes Vārds" un reģionālās izdevniecības.